

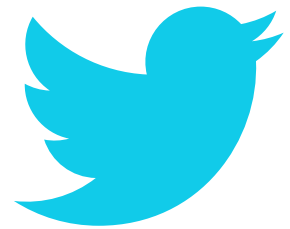

В 1918 році, зимою, відбувся в Новоросійську з'їзд, який мав вирішити прилучення Новоросійської губернії до України. Зїздом проводив один галичанин, який перебував там як полонений. Нараз на зїзд впадає гурт большевиків матросів, починається стрілянина і метушня. Один матрос підбігає до президента зїзду і ціпить револьвером у груди. Тут же несподівано заступає його своїми грудьми командант корабля Орленко, довить за руку матроса, відбирає револьвер і матроса вбиває. Галичанин не може надивуватись очайдушності і жертвенності Орленка, а на те Орленко каже: „Як би він вбив мене,

то вбив би лише капітана, але як вбив би вас, то вбив би прилучення Новоросійська до України”.

ПОГОДА В ЛИСТОПАДІ

Хмарно й мрячно до 2. Від 3. до 15. холодні дощі. Від 16. до 18. погода з приморозками. Від 19. до 26. знов дуже холодні дощі. По 26-тім до кінця, напереміну погідно й дощі з снігом.

У Туапсинському окрузі Чорноморської губернії перепис 1897 року зафіксував 2170 осіб з українською рідною мовою (у самому Туапсе - 116 українців, решта - в окрузі). Це становило майже 24% всього населення округу. Тобто, майже кожен четвертий мешканець Туапсе та околиць був достатньо свідомим та недостатньо русифікованим, щоби заявити, що розмовляють відмінною від росіян мовою.

Від найбільшої мовно-етнічної групи регіону - росіян (2782 осіб або 29,3%) - українців відділяло лише близько 600 осіб. І не факт, що усі, хто записався тоді російськомовним справді був росіянином, а не русифікованим українцем, греком чи черкесом.

Також в Туапсе на окрузі проживало 1689 вірмен - 18,7%.

Місцевий етнос - Черкеси - були на аж на четвертому місці за чисельністю: лише 1179 людина (13%). При цьому, жодного черкеси не зафіксовано у самому Туапсе - всі у сільській місцевості: геноцид черкесів Російською імперією давався взнаки.

Настав 1917 рік. Російська імперія розвалювалась просто на очах. Спочатку не стало царя. Замість імперського уряду постав уряд Тимчасовий на чолі із князем Львовим. Потім замість губернаторів призначили комісарів. До органів місцевого самоврядування призначили вибори.

Усі національні регіони Російської імперії розуміли революцію як шанс отримати власну державність.

Українці Туапсинського округу також не стояли осторонь українського національного руху. У місті виникла Просвіта з театральною трупкою, бібліотечкою та хором.

Свідок тих подій Прохор Воронін не надто компліментарно відгукувався про Просвіту: "На березі моря, недалеко від старого порта, розвалені ворота. Ліворуч невеличкі казарми. В глибині двора флігельчик. Надпису — ні - Там живе салдатка українка з Донщини. Одна кімната у неї — ото помешкання Туапсинської "Просвіти". В хаті на стіні великий портрет батька Тараса, стіл, лавка. На столі купа газет в безладді. Нероспечатана за тиждень кореспонденція. Коли-неколи вечерком загляне сюди якийсь читальник, голова або писарь. Так проявляє себе т-во в будні. А в інші вечори драматичний гурток з просвітян ставить спектаклі і досить порядно співає хор гуртка народної пісні".

Весна 1917 року була періодом чисельних мітингів та демонстрацій. Одного разу осередки російських партій та організацій провели в Туапсе "Всеросійський селянський день". Українці взяли у ньому участь з трьома прапорами - два синьожовтих та один червоний із написом "Нехай живе Вільна Україна в Російській демократичній федеративній республіці" (це зараз, через більше як 100 років ми мудрі і знаємо про несумісність понять демократія та Росія, а тоді ідея федерації України з Росією була вкрай популярною).

Після маніфестації був мітинг з промовами. Серед промовців виступав українець українською мовою. А на вечірньому концерті у народному домі після півтора десятка російських водевілів виступив український хор і заспівав серед іншого "Ще не вмерла Україна".

Читайте також: **Розсекречені архіви радянських спецслужб: «Іспанські діти» в СРСР. Повернення на батьківщину... через підписку кдб**

30 липня (12 серпня) 1917 р. у Новоросійську відбувся Український з'їзд Чорноморської губернії. У ньому, звісно ж, узяли участь туапсинські українці. Спільно з новоросійською та сочинською українськими громадами утворили Чорноморську

українську раду та обрали своїх представників до тодішнього українського парламенту – Центральної Ради. Тоді депутатами від Туапсе, Сочі та Новоросійська в Українській Центральній Раді стали Степан Ерастов та невідомий на ім'я Петренко, а кандидатами – Антон Лютницький та Сальоник (теж невідомий на ім'я). Щоправда, схоже, що до Києва зміг доїхати лише Степан Ерастов.

Трохи згодом українці - працівники Туапсе-Армавірської залізниці їздили ще на Всеукраїнський з'їзд залізничників.

Також відбулось кілька виборчих кампаній: до міської думи, до Всеросійських установчих зборів. Українці, безумовно, були їх учасниками. Через недоступність історичних джерел, ми не знаємо, чи були окремі українські списки на цих виборах, але, щонайменше, виборцями місцеві українці були. За пресовими повідомленнями, українські організації в Туапсе перед виборами створили Соціалістичний блок з іншими етнічними групами. Очолював його українець на прізвище Шевченко.

Туапсинські українці спільно з сочинцями та новоросійцями створили Чорноморську губернську українську раду. На жаль, поіменний її склад та й загалом діяльність нам майже невідома. Рада видавала власну газету "Нове життя". Пізніше, у 1918 році поширилась акція із написання заяв про прийняття до українського громадянства.

З листопада 1917 року у Чорноморську губернію та, зокрема, Туапсе, прийшла нестабільність. Більшовики почали заявляти про свої претензії на владу, робили інтриги в органах самоврядування, створювали паралельні "органи влади".

20(7) листопада 1917 року була проголошена Українська Народна Республіка. Як стверджує киявська газета "Нова рада", "всі органи у м. Новоросійську [губернський центр Чорноморської губернії], не виключаючи й місцевого самоврядування і представників від округи Чорноморщини постановили приєднатись до Української Народної Республіки".

Правник та український діяч Павло Сулятицький у своїх "Нарисах революції на Кубані" написав, що 4 січня 1918 року у сусідньому з Туапсе Новоросійську відбулись збори представників 29 політичних, національних, громадських і професійних громадських організацій, на яких ухвалили рішення:

"а) просити Українську Центральну Раду про приєднання і включення нашого Краю в Укр. Нар. Рес. б) запропонувати на обговорення і для підтримки цю резолюцію в найкоротшому часі Губернському З'їзду представників Чорноморської губ. в) довести про ці рішення до відомої Кубанської Законодавчої Ради і висловити побажання, щоб Кубанський Військовий Уряд, який безсумнівно поділяє велику думку об'єднання всього українського народу в одну цілу і міцну державу, підняв би подібне питання і відносно спорідненого і близького нам Кубанського Краю; г) просити Генеральний Секретаріат Укр. Нар. Рес. взяти на увагу оцю резолюцію, не відмовити нам в допомозі і підтримці і дати нам фінансову й матеріальну допомогу, яка буде потрібна, д) доручити Чорноморській Раді надіслати копії цієї резолюції Українській Центральній Раді, Генеральному Секретаріату, Кубанському Військовому Урядові, Кубанській Законодавчій Раді, Новоросійському Совету Робітничих і Салдатських Депутатів, місцевій владі і всім, кому буде потрібно".

Двічі мав бути скликаний губернський з'їзд усіх організацій для підтвердження рішення про приєднання до України. Утім, більшовики цьому активно протидіяли.

На Шевченківські дні 1918 року Туапсе відвідав морський міністр УНР Дмитро Антонович. Місцева українська громада "трималася супроти більшовиків дуже незалежно, і більшовики їх поки що не займали". Українці-туапсинці навіть зважились на Шевченківське свято зі співом "Ще не вмерла Україна".

Надалі Туапсе стало місцем для конфлікту між червоними та білими росіянами з короткотривалою присутністю військ Грузинської демократичної республіки. Українській громаді у тих умовах велося вкрай сутужно. На межі літа-осені 1918 року місто на короткий час ще раз захопили червоні: "Як тільки прийшли туди большевики зараз же загостили до української громади.

Читайте також: **У лісах і за кордоном. Як творилася Українська повстанська армія (УПА)**

В першу чергу позвірськи вбили члена громади [Данила] Мищенка (зарубали шаблями і перерізали горло), а опісля зруйнували зовсім будинок, де містилась українська громада. Театральний зал знищений, сцени обдерто, декорації порвано на шматки, мебля розтрощено — словом будинок має вигляд такий, як всі, де навіть тимчасово перебувала московська дичина" (знайома уже нам картина).

Ще кілька років тривали конфлікти за владу у Туапсе. Врешті, на початку 1920-х рр. совети с'як-так опанували місто.

Віталій Скальський, кандидат історичних наук, військовослужбовець; опубліковано у виданні **"Історична правда"**

Читайте також:

- **У Туапсе (РФ) після атаки дронів палає НПЗ**
- **Ворог атакував Одещину, Україна знову уразила термінал в Туапсе**
- **Порт у російському Туапсе підривають морські дрони (ВІДЕО)**
- **Земля і воля. Попытка аграрных преобразований в Украине 100 лет назад**
- **Битва за Одесу: Гайдамацька дивізія проти більшовиків**
- **Медвинська республіка: 105 років тому селяни на Київщині проголосили незалежність від більшовиків**
- **Розсекречені архіви радянських спецслужб: Микола Глуценко і Василь**

||

Читайте «Аргумент» в **Facebook** и **Twitter**

Если вы заметили ошибку, выделите ее мышкой и нажмите **Ctrl+Enter**.

Коментарі

НОВИНИ ПАРТНЕРІВ

РЕКЛАМА

ВІДЕО

Про що не можна було жартувати в СРСР

HEAVY SHOT, VAMPIRE, NEMESIS: як «Баба Яга» б'є ок*пантів

Воюєш? Плати більше! 50к за оренду і космічні комісії: як виглядає ринок житла на фронті?

[Головна](#) [Про сайт](#) [Опитування](#)

© 2011 «АРГУМЕНТ»

Републікація матеріалів: для інтернет-видань обов'язковим є пряме гіперпосилання, для друкованих видань - за запитом через електронну пошту. **Посилання або гіперпосилання повинні бути розташовані при використанні тексту - на початку використовуваної інформації, при використанні графічної інформації - безпосередньо під об'єктом запозичення.** При републікації в електронних виданнях у кожному разі використання вставляти гіперпосилання на головну сторінку сайту argumentua.com та на сторінку розміщення відповідного матеріалу. За будь-якого використання матеріалів не допускається зміна оригінального тексту. Скорочення або перекомпонування частин матеріалу допускається, але тільки в тій мірі, якою це не призводить до спотворення його сенсу.

Редакція не несе відповідальності за достовірність рекламних оголошень, розміщених на сайті, а також за вміст веб-сайтів, на які дано гіперпосилання.

Контакт: uargumentum@gmail.com